

כלימשלובים

גליון מספר 02

חיבור לידע קודם

כחלק מעקרון ההוראה מפורשת

למה ידע קודם?

כאשר אנחנו מלמדים, אנחנו מבקשים שהלומדים יבינו את הידע המוקנה, יזכרו אותו וידעו ליישם אותו. בבסיס השגת מטרות אלה עומדת פרקטיקה חשובה והיא חיבור לידע קודם. חיבור לידע קודם מאפשר תהליך פדגוגי ההופך את הידע הנרכש לרשת ידע לכידה ומקושרת היטב ההולכת, גדלה ומתעצמת. חיבור לידע קודם מונע מצב בו אנחנו בונים 'איים מבודדים' של ידע לא מקושר.

המוח בנוי כרשת דרכים. לזכור מאורע או מידע פירושו לקשר בין חלקיו. כאשר מורה עומדת בכיתה ומלמדת, המילים שהיא אומרת, צלילי המילים שהיא אומרת, מתחברים זה לזה במעין חיבור זמני, קצר טווח וכדי להפכו לזיכרון ארוך טווח עליה ללמד תוך קישור מתמיד לזכרונות 'ותיקים' (נורי, עדיני ועמית, 2022, ספר בכתיבה). למידה כזו מאפשרת גם הבנה.

כחלק מהפרקטיקה הפדגוגית של חיבור לידע קודם עלינו לזהות חוסר ידע אצל התלמידים בכיתה. זיהוי זה חשוב על מנת למנוע מצב בו אנחנו 'בונים מגדלים באוויר'. חיבור לידע קודם מחבר את הידע החדש לידע הוותיק שכבר מבוסס במוחו של התלמיד ובכך יוצר 'עוגנים' להפנמתו ולזכירתו.

לסיכום: על מנת שתתרחש למידה, על הלומדים להפעיל ידע קודם, לקשר את המידע החדש לידע הקודם ולהבנות אותו מחדש בהתאם לתהליך הלמידה.

למה עכשיו?

הידע אודות תהליכים מוחיים בעת למידה (ננירופדגוגיה) מתפתח כל הזמן ואת התובנות העולות מידע זה חשוב ליישם בתהליכי הלמידה.

כלים שלובים

גליון מספר 02

איך עושים את זה?

א. שלב התכנון המקדים - המוח בנוי כרשת דרכים. בעת תכנון השיעור יש לוודא כי השיעור הנוכחי איננו מנותק ממערך השיעורים של היחידה כולה. יש לוודא כי אופן החיבור

ותפקידו הספציפי של השיעור בבניית המארג הכללי של הידע ברורים לנו. באופן זה נוכל לחבר את הידע החדש לידע הקודם ולוודא שאנחנו נמנעים מיצירת איים של ידע. לשם כך אנחנו צריכים שיהיה לנו סוף תכלית ברור ליחידה כולה.

בעת תכנון השיעור יש לזהות מהו הידע הקודם החיוני להבנת תכני השיעור ומהם החיבורים הרגשיים שהוא מייצר. יש לתכנן את הפרקטיקה המתאימה בכדי לזהות את קיומו של הידע אצל התלמידים, את חילוץ הידע מהתלמידים ואת השלמתו בעת הצורך.

ב. שלב היישום בשיעור - קשר חזק נבנה חז"ק (חזרות- זמן- קונטקסט). מידע או מושג המופיע פעם אחת אינו יכול להתקבע.

* במהלך השיעור יש לוודא כי אנו משתמשים במושגים מרכזיים משיעורים קודמים בהקשרים שונים.

תקופת הלמידה מרחוק ייצרה והרחיבה פערים בידע בין תלמידים שונים באותה הכיתה. בנוסף נוצר רצף של איי למידה שיש לחבר ביניהם. בכדי לייצר הוגנות בתהליכי הלמידה עלינו לצמצם פערי ידע ולאפשר לכלל התלמידים לרשת את הידע באופן יעיל ומדויק. בעידן של מודעות גוברת לחשיבותם של היבטים רגשיים וחברתיים בתהליך הלמידה, חשוב להבין שבכל מידע נלמד, מקודדים אצל הלומד גם רכיבים רגשיים וחוויות רגשיות ויש לתת על כך את הדעת.

מהות הפעולה

חילוץ הידע הרלוונטי מהתלמידים וחיבורו באופן מפורש לידע חדש נלמד.

בניית השיעורים באופן המוודא קישוריות ומקטין את האפשרות ליצירת פערי ידע.

כלימ שלובים

גליון מספר 02

פרקטיקות במיקוד

שוק מושגים

(מתוך מורים מעבירים את זה הלאה)

בשוק המושגים אנחנו מבקשים מהתלמידים לכתוב מושגים ורעיונות הקשורים לנושא המוצג על פי אותיות א-ב. בשלב הבא מתקיים 'שוק מושגים' בו כל תלמיד יכול 'למכור' לחברים מושגים שהוא כתב ו'לקנות' בתמורה מושגים שחסרים לו ('למי יש באות ט?') עם השלמת התהליך מתקיים איסוף של המושגים במליאה - כתיבה על הלוח ושיח העוסק בהרחבת הידע, המשגתו, דיוקו, תיקונו והשלמת מידע חסר.

לחץ כאן

לצפייה במורה **יעל פלג חבה** לחץ כאן

בדומה לנסיעה ברשת דרכים גם בתהליך הלמידה יש לוודא באופן שוטף כי התלמידים לא פנו בפנייה לא נכונה, יש לוודא כי כולם נוסעים יחד. לפיכך יש להשתמש בפרקטיקה הנבחרת וליצור המשגה לידע המצטבר. יש להשלים פערים במידת הצורך. יש לנסות לזהות מקרים בהם הידע המקדים של התלמידים מוטעה או כזה העלול להוביל לכשל בהבנת הידע החדש ולפעול בכדי לפתור בעיה זו. יש לעורר שיח רגשי באופן רלוונטי.

* מומלץ לפתוח את השיעור ב'כרטיס כניסה קצר' המאפשר זיהוי פערי ידע, 'מעלה' את רשת הידע הרלוונטית קרוב יותר לזיכרון העבודה ובכך מייצב את רמת הקשב הכיתתית.

מאגר פרקטיקות

קיים מגוון גדול של פרקטיקות אפשריות המסייעות באיתור, בחילוץ ובהשלמת ידע נדרש. לדוגמה:

שאלת שאלות, [שמש אסוציאציות](#), מפת מושגים, [סיפור כיתתי](#), [יר"ל](#) (יודע, רוצה לדעת, למדתי) [תש"ר](#) (תובנה, שאלה רעיון).

השלמת פערי ידע יכולה להתבצע באמצעות - סיפור מקדים, תמונה, חפץ, שיח כיתתי ועוד.

כלימ שלובים

גליון מספר 02

מקורות להרחבה

איך מחברים ידע חדש לידע קודם -
ד"ר אהוד נורי וד"ר יעל עדיני, 2022
תרגילי היזכרות -
ד"ר אהוד נורי וד"ר יעל עדיני, 2022

תרגילי היזכרות

בתרגילי היזכרות אנחנו מבקשים מהתלמיד לחשוב על הנושאים שנלמדו ומצביעים עבורו על הנושאים החשובים מהשיעור הקודם, או מהשיעור הנוכחי.

תרגילים אלה יכולים להיות מסוגים שונים, העיקרון משותף - כולם משתתפים, אין לחץ וניתן משוב בסוף.

< שאלות של כן ולא או שאלות ברירה - המורה שואלת שאלות והתלמידים מרימים פתקיות בשני צבעים שונים (נכון/לא נכון, א/ב) חשוב להדגיש שאין מדובר במבחן. השאלות מסמנות לתלמיד מה מכל הדברים שלמדנו בשיעור הקודם רלוונטי במיוחד ולכן גם חשוב לתת בסיום כל שאלה את התשובה הנכונה.

< בקשה לשיטוט מפורש: "שוטטו בנחת בזיכרון וכתבו לפחות שלושה דברים שאתם זוכרים מ..." הקדישו לכך 3 דקות.

< הצגת נושא מקדים ובקשה מהתלמידים לכתוב מה הם שמעו על הנושא, מה הם יכולים לספר על הנושא, מה הם יכולים להדגים והאם יש גם משהו שהם יכולים ליישם. התלמיד רשאי להשלים רק את מה שהוא יודע ומצא בעת השיטוט בזיכרון.

